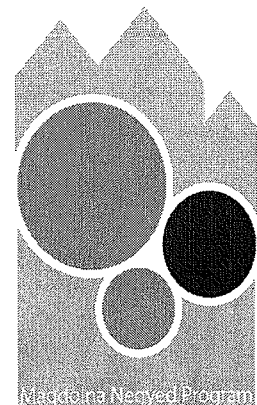

SÜRGŐSSÉGI

Budapest - Józsefváros

Magdolna Negyed Program III

Integrált szociális város-rehabilitációs program

Társadalmi gazdasági hatástanulmány,

a társadalmi és gazdasági környezet alakulása

Projektgazda: Budapest Józsefvárosi Önkormányzat

Készítette: Rév8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt.

Rév8

ÉRKEZETT
2012 OKT 04

1125 5011

[Handwritten signatures and initials]

Előlap

Tárgy: Társadalmi gazdasági hatástanulmány, a társadalmi és gazdasági környezet alakulása

Megbízó: Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat
1082 Budapest, Baross utca 63-67.
Dr. Kocsis Máté polgármester

Készítette: Rév8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt.
H-1084 Budapest, Mátyás tér 15.
www.rev8.hu

Felelős tervezők: Alföldi György DLA, igazgatóság tagja
Ifj. Erdősi Sándor
Horváth Dániel

Budapest - Józsefváros, 2012. szeptember

Józsefváros a harmadik legsűrűbben lakott pesti városrész (KSH, Budapest statisztikai évkönyve, 2009), a főváros egyik olyan belső kerülete, ahol a különböző társadalmi és gazdasági hátrányok halmozottan, hatásukban egymást felerősítve, koncentrálódva jelennek meg. Az itt élő lakosság, ezen belül a fiatalok több mint egyharmada szociális szempontból hátrányos helyzetű. A kerület lakónépessége az elmúlt években kismértékben, 1-2%-kal növekedett, 2010.01.01.-én 83 465 fő volt. A népesség ötöde alkotja projektünk egyik kiemelt célcsoportját, a 17 ezer fős 15-29 éves korosztályt (KSH, Budapest statisztikai évkönyve, 2009).

Józsefváros kerületfejlesztési stratégiája 1996 óta változatlan. Az 1998 óta eltelt időszak egyik legjelentősebb eredménye a közbiztonság jelentős javulása volt, de a kerület még ma is a magas bűncselekményszámmal rendelkező kerületek közé tartozik (ENYÜBS, <http://crimestat.b-m.hu/>). Így a gazdasági, társadalmi környezet mind az áldozattá, mind az elkövetővé válás szempontjából veszélyezteteti a célcsoportokat. Az elmúlt másfél évtizedben Józsefvárosban több száz milliárd forintnyi ingatlanfejlesztési, azaz lakásépítési, rehabilitációs és kereskedelmi beruházás történt. A Belső-Józsefváros megújulása után Középső-Józsefvárosban indultak meg a városmegújítási munkálatok. A Corvin-Sétány Program 2003 óta folyik, a Futó utca és környéke 2003-2005-ben újult meg és 2005-ben megindult az ország első integrált szociális városrehabilitációs programja, a Magdolna Negyed Program (továbbiakban MNP I-II.). A rehabilitációs projektek finanszírozásához a kerület több milliárd forint európai uniós támogatást is elnyert (pl. Futó utcai Partnerségi Program, Magdolna Negyed Program, Európa Belvárosa Budapest Program).

Az eredmények mellett tovább erősödött a különbség a kerület városrészei között. A társadalmi problémák jellemzően két területi egységben, az Orczy-¹ és a Magdolna-negyedben² sűrűsödnek, ezért a kiemelt projekt fókuszpontjában ezek a városrészek állnak.

A Józsefvárosi Roma Kisebbségi Önkormányzat elnöke szerint 20-25.000 cigány ember él Józsefvárosban, az iskolákban kb. 33% cigány származású diák van, az óvodákban ez az arány 40% (Benga Oláh Tibor, In: Egyenlőtlenségek és esélyek. Roma fiatalok helyzete a közoktatásban, Budapest, 2001, a Józsefvárosi Önkormányzat kiadványa).

¹ Az Orczy-negyed határai: Üllői út – Orczy út – Baross utca – Illés utca – Korányi Sándor utca.

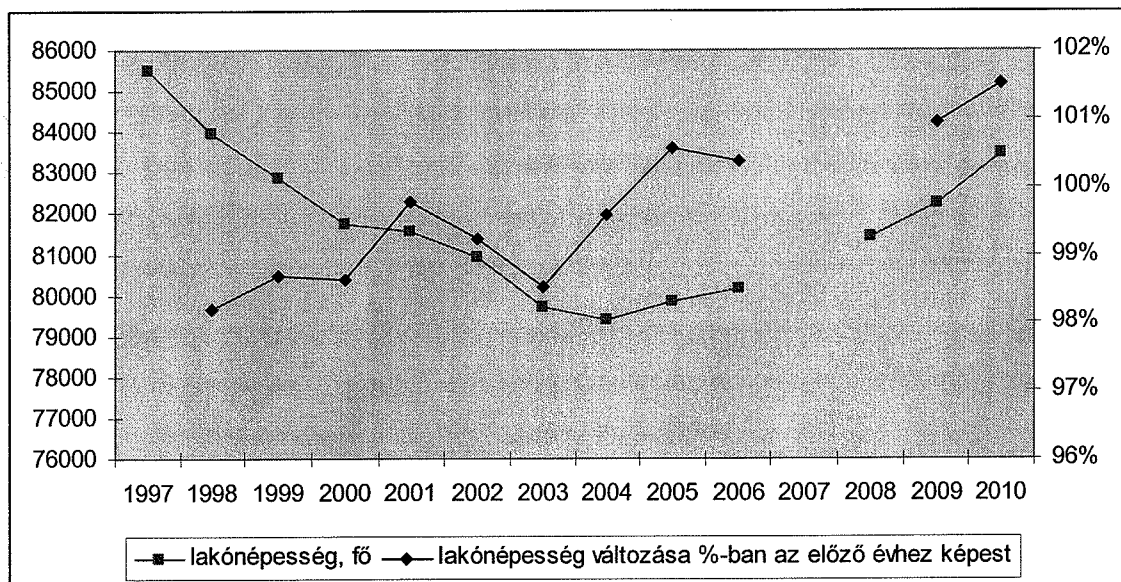
1. A lakónépesség változása

A lakónépesség változásainak iránya, trendje csak hosszútávú változásokra adhat magyarázatot. Józsefváros lakónépessége 1997-2004 között évente csekély mértékben (0-2%) csökkent, 2004-től ez a tendencia megfordulni látszik és azóta évente 0-2%-os növekedés érzékelhető (KSH, Budapest statisztikai évkönyve, 2009).

Józsefváros népessége³

Népesség (jan.1.)	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Lakó népesség	85.497	83.958	82.859	81.729	81.551	80.914	79.716	79.389	79.845	80.141
Állandó népesség	83.420	82.193	81.204	79.196	77.175	75.819	74.264	73.430	74.362	73.072

A Budapestre is jellemző korábbi elvándorlás során a mobilabb, jellemzően magasabb, vagy legalábbis kiegyensúlyozottabb jövedelemmel rendelkező, többnyire iskolázottabb csoportok hagyták el a Fővárost, és vélhetően így a kerületet is.

A népességszám-csökkenés megszűnéséhez a városrehabilitációs tevékenységek következtében megélénkült kerületi lakásépítések nagymértékben hozzájárulhattak.

² A Magdolna-negyed határai: Baross utca – Koszorú utca – Mátyás tér – Nagyfuvaros utca – Népszínház utca – Fiumei út.

³ Forrás: KSH.

A népesség korösszetételét vizsgálva megállapítható, hogy a budapesti arányokhoz hasonlóan a kerületben is magas az időskorúak aránya, ugyanakkor az átlagéletkort tekintve kerület népessége fiatalabb, mint a többi kerületé. A Főváros belső migrációja és a külső migráció egyaránt magyarázó erővel bír e jelenséggel kapcsolatban

Józsefvárosban - arányaiban is - rendkívül magas az ún. egyszemélyes háztartások aránya, - közel negyvenkét százalék -, amely a teljes budapesti átlagnál jelentősen nagyobb.

2. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező lakók magas aránya

Az iskolai végzettség arányait tekintve Józsefváros területi egységei között jelentős különbségek figyelhetők. Míg a Tisztviselő telep és a Palotanegyed lakói körében kiemelkedően magas a felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebb népesség arányában (32% és 28%) - amely a fővárosi átlagot is meghaladja -, addig a kerületen belül is legkedvezőtlenebb helyzetű Magdolna-negyedben ez az arány csak 9% - a budapesti érték mindössze 40%-a.

Kiemelkedően nagy probléma a kerületben, hogy rendkívül magas a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül. A józsefvárosi átlag e mutató tekintetében 27% volt 2001-ben, amely arány a kerület krízisterületein meghaladja a 35%-ot, a Magdolna negyedben 38%, az Orczy negyedben 36% (KSH, 2001. évi Népszámlálás).

3. Alacsony foglalkoztatottság, magas munkanélküliség

2009 decemberében 3118 fő nyilvántartott álláskereső jutott a kerület 57 689 munkavállalási korú lakosára (5,4%). Ezeknek az embereknek több mint a fele 180 napon túli álláskereső (53%), ötöde egy éven túli álláskereső (21%), közel két harmaduk középiskolánál alacsonyabb végzettségű (64%) és háromnegyedük fizikai foglalkozású (75%) volt. Kerületek közötti összehasonlítás végezve, és ennek érdekében 1000 munkavállalási korú lakosra vetítve a nyilvántartott álláskeresőket, a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőket és a középiskolánál alacsonyabb végzettségű nyilvántartott álláskeresőket számát, mindhárom arány tekintetében a kerületek rangsorában Józsefváros a második helyen volt 2009 végén (csak a XXIII.

kerület előzte meg). Az egy éven túl nyilvántartott álláskeresők számának 1000 munkavállalási korú lakosra vetített számát tekintve a kerületi rangsor első helyén volt Józsefváros ugyenebben az évben. Nem szabad figyelmen kívül hagyni továbbá, hogy a kerületben nem kevesen lehetnek olyanok, akik a munkaerőpiacon nem jelennek meg, munkanélküli ellátásban nem részesülnek. Erre vonatkozóan nincsenek adataink.

Gazdasági aktivitás az egyes kerület-részek összehasonlításában⁴

Területi egység	Teljes népességszám	Gazdaságilag aktív népesség aránya	Munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva
Palota negyed	13 299	44,2%	6,5%
Népszínháznegyed	7 742	42,9%	8,2%
Csarnok negyed	11 035	42,0%	10,0%
Józsefváros központ	10 297	43,0%	9,5%
Magdolna negyed	12 068	40,3%	12,6%
Orczy negyed	8 690	42,5%	10,9%
Tisztviselőtelep	2 655	37,1%	6,7%
Ganz negyed	1 707	50,6%	4,4%
Kerepesi negyed	1 052	44,3%	4,9%
Százados úti negyed	3 449	43,3%	5,2%
Szigony negyed	9 793	46,7%	7,7%
Józsefváros	81 787	43,0 %	8,8%
Budapest	1 777 921	44,8 %	6,3%

Forrás: KSH, 2001. évi Népszámlálás

A foglalkoztatottsági helyzetet tekintve is jelentős különbségek tapasztalhatók Józsefvároson belül az egyes területi egységek között. Az alacsony iskolázottsággal is összefüggésben a Magdolna és az Orczy negyedben volt a legmagasabb a

⁴ Forrás: „Budapest – Józsefváros Integrált Városfejlesztési Stratégia”, 2008. 04. 09., Rév8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt.

megismerhető munkanélküliség: 12,6% és 10,9% (KSH, 2001. évi Népszámlálás). (A tényleges inaktívak aránya még ennél is lényegesen magasabb.)

4. Háztartások jövedelmi helyzete, szociális támogatások

Az alacsony iskolai végzettségi és foglalkoztatottsági mutatók alapján nem meglepő, hogy a budapesti kerületek között, az ezer lakosra jutó személyi jövedelem adót fizető adózók száma Józsefvárosban volt a legalacsonyabb 2009-ben (377 fő / 1000 lakos). Az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem rangsorában az ötödik legrosszabb helyen, az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó összege rangsorában pedig a hatodik legrosszabb helyen állt a kerület 2009-ben (KSH, Budapest statisztikai évkönyve, 2009).

Támogatottak száma és a legalacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozó támogatottak aránya %-ban egyes támogatási típusok esetében 2010. évben Józsefvárosban

	Támogatottak száma (fő/eset)	Támogatottak aránya, akiknek az egy főre jutó havi jövedelme 0-28 500 Ft között volt
aktív korúak ellátása (rendszeres szociális segély)	393	98%
aktív korúak ellátása (rendelkezésre állási támogatás)	1026	-
normatív közgyógyellátás	720	75%
méltányos közgyógyellátás	730	-
lakásfenntartási támogatás, normatív	1217	67%
lakbértámogatás, önként vállalt	247	42%
időskorúak járadéka, normatív	36	81%
temetési segély	96	41%
átmeneti segély	3303	63%

Forrás: Humánszolgáltatási Ügyosztály, Szociális iroda, 2011

Az ezer lakosra jutó nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma (226) és a havi teljes ellátás átlagos összege forintban (93 446 Ft) a budapesti kerületek között a legalacsonyabb volt 2010-ben (KSH, Budapest statisztikai évkönyve, 2009).

Az alacsony háztartásjövedelmek és a létfenntartás, lakhatás költségeihez való hozzájárulás érdekében adott segélyek jogosultjának száma nagyon magas a kerületben (11 118 Fő/eset 2010-ben). Az alábbi táblázatból kiderül, hogy - azoknak a támogatási típusoknak az esetében, amelyekre vonatkozóan adatokkal rendelkezünk, illetve figyelembe vehetünk egy ilyen arány számításánál -, a támogatottak két harmadának (66%) egy főre jutó jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj minimumát.

Fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a szegénység és kísérőjelenségeinek mélysége és tömeges volta miatt a magas színvonalú szakmai munka ellenére a támogatások, és a nyújtott szolgáltatások is csak csekély esetben képesek olyan segítséget nyújtani az egyéneknek, családoknak, hogy azok helyzetüket tartósan legyenek képesek stabilizálni, rendezni.

5. Lakáshelyzet

A kerületi lakásállományra sok területen még mindig a korszerűtlen szerkezet és az alacsony minőség a jellemző. 1998-ban a kerület lakásállománya összesen 40 239 lakásból állt. 1998 és 2010 között a lakások mennyiségében és minőségében némi javulás tapasztalható, 2010-ben 42 181 lakás tartozott a kerületi lakásállományba.

A tulajdoni viszonyok tekintetében folytatódott a rendszerváltás után megindult privatizációs folyamat, melynek hatására az 1998-ra jellemző 40%-os önkormányzati tulajdoni hányad 2010-re 14%-ra csökkent. Ez a fővárosi arány két és félszerese (6%), s egyben a legmagasabb kerületi bérlakásarány Budapesten (Budapest statisztikai évkönyve, 2009).

A kerületre jellemző lakásviszonyok hiányosságai, a komfortbeli és egyéb, lakhatási hiányosságok az Orczy-, a Magdolna- és a - kevesebb, mint kétezer lakosú - Ganz-negyedben sűrűsödnek össze.

A Magdolna- és Orczy-negyedben élők helyzetéről részletes adatokkal rendelkezünk (Magdolna Negyed Kérdőíves Vizsgálat 2007 és 2010, ill. Budapest Józsefvárosi Önkormányzat PmH.), melyek szerint a városrészekben a lakások fele egyszobás

(Magdolna 55%), közel ötöde komfort nélküli (Magdolna 21%), harmada pedig önkormányzati tulajdonban van (Magdolna 35%). A Magdolna-negyedben a lakások 14%-ban rendkívül nagy a zsúfoltság, itt a szobánkénti laksűrűség nagyobb, mint 2 fő/szoba. Az Európai Unió zsúfoltsági mutatója szerint a túlzású lakások aránya 40% (a laksűrűség nagyobb, mint 1 fő/szoba). A lakások jellemzően nagyon rossz műszaki állapotú lakóépületekben vannak, és az itt élők társadalmi, gazdasági helyzete is a legkedvezőtlenebb.

Az anyagi helyzet tekintetében is rendkívül nagy különbségek tapasztalhatók az egyes kerületek között, amely a hátralékosság mértékében is tükröződik.

Az önkormányzat támogatásával, egy bűnmegelőzési kutatás keretében, Józsefváros két krízisterületén, a Magdolna-negyedben és az Orczy-negyedben került sor egy jelentősebb adatfelvételre 2005. áprilisában (Rév8 Zrt./ifj. Erdősi S., 2005).⁵

A kutatás során a válaszadók közel negyede, az önkormányzati bérlakásban élők közel harmada említette, hogy előfordult már vele, hogy anyagi okok miatt nem tudta kifizetni a lakással kapcsolatos kiadásokat, vagyis adóssága, hátraléka keletkezett.

A kérdés időpontjában - a válaszadók saját bevallása szerint - a háztartások 10%-nak volt lakbér-, és / vagy közműdíj tartozása, s közös költség hátraléka. Az önkormányzati bérlők és a tulajdonosok aránya többszörösében különbözik a tulajdonosok javára (bérlők 18%, tulajdonosok 4%). Az adósságot említők 65%-a egyszobás lakásban lakik, a csoport többségét kitevő bérlakásban élők esetében ez az arány 78% (tulajdonosok 32%).

A felhalmozott hátralék megoszlása is inkább a kevésbé eladósodott tulajdonosok számára kedvező, mivel a bérlők esetében jelentősen nagyobb a 100 000 Ft-ot meghaladó adósság aránya (bérlakásban élők 39%-a szemben a tulajdonosok 21%-ával).

A korábban vagy a kérdés időpontjában hátralékkal rendelkezők harmadánál (36%) már előfordult, hogy tartozásuk miatt kikapcsolták az áramot (az összes

⁵ Forrás: Rév8 Zrt./ifj. Erdősi S., 2005). A vizsgálat keretében összesen 900 lakásra kiterjedő, kérdőíves vizsgálatot készítettek. A minta a 2001. évi népszámlálás lakóegységei közül történő véletlen kiválasztással készült, annak érdekében, hogy a lakásokban ténylegesen lakó, nem pedig csupán az oda bejelentett népességről kaphassunk képet. Adataik tehát két olyan kerületre vonatkoznak, amelyeket az őket alkotó tömbök többsége alapján szegregált területeknek, „szegénynegyednek” is nevezhetünk (közös határuk a Baross utca).

megkérdezett 8%-a esetében). Ez az arány jelentősen magasabb volt a hátralékos bérlőknél (43%), mint a hátralékos tulajdonosoknál (23%).

A Magdolna-negyedben újabb kérdőíves adatfelvétel készült 2007-ben (Magdolna Negyed Kérdőíves Vizsgálat, 2007), amelynek adatai alapján 17%-ra növekedett a díjhátralékot bevalló háztartások aránya a kerületrészen. Minden ötödik bérlő (21%) és minden tizedik tulajdonos (12%) említett lakáskiadás tartozást. A 2010-ben megismételt vizsgálat adatai alapján a Magdolna-negyed háztartásainak 16%-a vallott hátralékokról. A hátralékosság egyértelműen a bérleti szektorban élő alacsony jövedelmű háztartásokat érinti leg súlyosabban. A rendelkezésre álló adatok szerint a bérlakásban élők 36%-a volt lakbér- vagy rezsihátralékos 2011 év elején Józsefvárosban (Előterjesztés a Budapest Józsefvárosi Önkormányzat 2011. február 17-i ülésére a lakások bérbeadásának feltételeiről valamint a lakbér mértékéről szóló önkormányzati rendelet módosítására).

6. Területi szegregáció

Amint azt a mindennapi tapasztalatok mutatták és mutatják, valamint az Integrált Városfejlesztési Stratégia Antiszegregációs Terv fejezete adatokkal is jól alátámasztotta, a társadalmi problémák jellemzően két területi egységben, a Magdolna negyedben és az Orczy negyedben sűrűsödnek. A legfontosabb problémákat a 2005-ben a két szegénynegyedben végzett, már idézett kérdőíves kutatás beszámolója az alábbiakban foglalta össze (az adatok a két negyed együttes adatait mutatják, lényeges eltérés nincs közöttük).

„alacsony iskolai végzettség - a háztartásfőket, azok házas- vagy élettársait és a 15-65 év közötti, teljes munkaidőben foglalkoztatott vagy vállalkozóként dolgozó háztartástagokat (az ún. potenciális háztartásfőket) együttesen figyelembe véve, megállapítható hogy e csoport tagjainak 39%-a esetében az iskolai végzettség legfeljebb 8 általános iskolai osztály, s 7%-uk a nyolc osztályt sem végezte el.

A gazdaságilag inaktívak magas aránya - a „potenciális háztartásfők” közé tartozó csoport 44%-a gazdaságilag nem tekinthető aktívnak, 41% dolgozik teljes munkaidőben foglalkoztatottként. Az inaktivitás formái szerint e csoport tagjainak 27%-a öregségi nyugdíjas, 9%-a leszázalékolt, rokkantnyugdíjas, 7%-a munkanélküli. Minden tizedik háztartásban van legalább egy munkanélküli tag, s e háztartástagok fele legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik.

Jelentős bevándorlás a negyedekbe - a megkérdezettek 53%-a született budapesti és csupán 24%-a született józsefvárosi. A megkérdezettek jelenlegi lakását megelőző lakásainak 80%-a volt budapesti lakás, de Józsefváros csak 37%-uknak adott otthoni lakóhelyüket közvetlenül megelőzően is.

Magas a kis létszámú háztartások aránya - a háztartások két harmada csupán 1-2 fős háztartásokból áll: az egyfős háztartások aránya 38%, a kétfősöké pedig 31%.

A lakásállomány összetétele, minősége rendkívül kedvezőtlen - A negyedek lakásainak több, mint fele egyszobás lakás, ezeknek a lakásoknak több, mint a negyedében 3 vagy annál több személy lakik. Az utólagos komfortosítás elterjedtsége ellenére a lakások 21%-ban nincs sem wc, sem fürdőszoba, illetve zuhanyozó.

Az alacsony jövedelmű háztartások magas aránya - a vizsgált háztartások 13%-ában az egy főre jutó havi nettó jövedelem nem haladja meg a nyugdíjminimumot (2005-ben 24700 Ft), 44% esetében pedig annak kétszeresét (49400 Ft).

Az önkormányzati bérlakásban élő háztartások és a tulajdoni lakásban élő háztartások gazdasági, szociális helyzetének lényeges eltérései - A két negyedben az önkormányzati tulajdonban lévő lakások aránya 41%, amely kiemelkedően magas arányt jelent. A bérlakásokban élő háztartások jövedelmi viszonyait, lakáskörülményeiket és a lakáskiadásokkal való eladósodottságukat (díjhátralék) tekintve jelentősen rosszabb helyzetben vannak, mint a tulajdoni lakásban élő háztartások. E tények indokolják, hogy a bérlakásokat csupán a benne élők 28%-a akarja megvásárolni.

Elégedettség-elégedetlenség a lakáskörülményekkel - a lakóhellyel, lakáskörülményekkel való elégedettség tekintetében a tulajdonban lakók és a bérlők között jelentős különbséget találtunk. A tulajdoni lakásokban élő megkérdezettek 69%-a elégedett, viszont az önkormányzati bérlakásokban élők csupán 42%-a elégedett lakóhelyével, lakáskörülményeivel. Az elégedetlenek véleményük indoklására elsősorban a környékkel való elégedetlenségre (35%) és a ház lakóival való elégedetlenségre hivatkoztak (26%), s csupán ezt követte a ház műszaki állapotára (23%), a lakás - kis - alapterületére (22%) és a komfortosság hiányára (13%) való hivatkozás.

Jelentős költözési szándék - a megkérdezettek fele nem akar elköltözni a negyedekből, viszont 18%-uk 1-2 éven belül szeretné elhagyni jelenlegi lakását, 11% pedig szintén költözne, de úgy véli, nincs rá lehetősége. Mindkét említett csoportban

az önkormányzati bérlők felülreprezentáltak, azaz közülük 22% költözne sürgősen és 17% menne, ha volna rá lehetősége.

A Magdolna-negyed legfontosabb problémái: köztisztaság és közbiztonság - A Magdolna-negyedben élő megkérdezettek véleménye szerint lakóhelyük környékének egyik legfontosabb problémája a közterületeken, üres telkeken és házakban található szemét, kosz, lom, mocskok és bűz, egyszóval a köztisztaság. Másik, ezzel egyenrangú problémának a közbiztonság kérdését említették.

A Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2009. évi felülvizsgálata az Antiszegregációs Terv egyik kumulált mutatója és a lakásfenntartási támogatás negyedenkénti bontásban közölt adatai alapján megállapítja, hogy „rendkívül éles szegregáció jellemzi a kerületet, s ennek a helyzetnek az orvoslására nem elégségesek a szociálpolitika eszközei” (Józsefváros Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiójának felülvizsgálata 2009.).

Az érintett terület megnevezése	Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korú népességben belül, % *	LFT-ben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva **
Magdolna-negyed	23,2%	5,5%
Orczy-negyed	21,2%	5,4%
Józsefváros központ	18,8%	2,7%
Csarnok-negyed	18,0%	3,8%
Népszínház-negyed	13,5%	2,8%
Szigony-negyed	12,2%	3,6%
Tisztviselő telep	12,0%	0,8%
Ganz-negyed	10,1%	2,2%
Palota-negyed	8,8%	1,4%
Kerepesi-negyed	8,3%	0,5%
Százados úti negyed	7,6%	2,0%
Józsefváros összesen	15,6%	3,3%

Forrás: * KSH, 2011. évi Népszámlálás, ** Józsefváros Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiójának felülvizsgálata 2009. 10. o.

A bűncselekmények áldozatává válásának fokozott kockázata - 2003. január és 2005-április között a megkérdezett háztartások 15%-a említette, hogy tagjai közül valaki bűncselekmény áldozatává vált. A kutatásban vizsgált hat bűncselekménytípus közül a leggyakrabban említett cselekmény a lopás volt. A nem biztonságos területet megnevező válaszadók elsősorban a Lujza utcát és a Diószeghy utcát nem tartják biztonságosnak a kerületben. A válaszadók válaszainak 36% azt jelezte, hogy ezek a területek „soha nem biztonságosak”, a válaszok 19%-a a 16-20 óra közötti időszakot, 29%-a pedig a 20-24 óra közötti időszakot mutatta elsősorban nem biztonságosnak. E környékeken elsősorban lopástól, testi sértéstől/rablástól és betöréstől tartanak a válaszadók.” (ifj. Erdősi, 2006: Magdolnán a helyzet I. - A józsefvárosi Magdolna-negyed és Orczy-negyed lakosságának helyzete és egyes kérdésekkel kapcsolatos véleménye)

	A kerület összes támogatottja közül hány százalék él a Magdolna-negyedben?		Lokációs index	
	2004	2007	2004	2007
ápolási díj	21,4%	22,4%	1,45	1,52
lakásfenntartási támogatás (lft.)	5,4%	18,4%	0,37	1,25
adósságcsökkentéshez kapcsolódó lft.	na.	35,5%	na.	2,4
rendszeres szociális segély (rszs)	22,6%	24,5%	1,53	1,66
>rszs-ből aktív korú nem foglalkoztatott	21,9%	24,3%	1,48	1,65
>rszs-ből 67%-os munkaképességet vesztek	27,0%	26,2%	1,83	1,78
rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	na.	29,4%	na.	1,99

Forrás: Józsefvárosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala Népjóléti Osztály és Gyermekvédelmi Iroda, 2007

A rendszeres szociális támogatásokban részesülő háztartások Magdolna-negyedbeli számát a kerület összes támogatott háztartásának számához viszonyítva jól látható, hogy e negyedben - és vélhetően az Orczy-negyedben is - a rendszeresen támogatottak jelentősen felülreprezentáltak a 15%-os lakossági arányhoz képest. Még világosabbá tehetjük e tényt az ún. lokációs index alkalmazásával. Egy példával

bemutatva a támogatások e koncentrációját: a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez tartozó lokációs index 1,99, ami azt jelenti, hogy a kedvezményben részesülő háztartások száma közel kétszer akkora, mint amelyet a negyed háztartásainak aránya indokolna.

Az oktatási szegregációval kapcsolatosan a már idézett Szociális Szolgáltatás Tervezési Konceptió felülvizsgálata című tanulmány így fogalmaz: „A kerület közoktatási intézményeiben is jelen van a szegregáció, részben spontán jelenséggént (a szülők a szabad iskolaválasztás révén a magasabb presztízsű óvodákba/iskolákba íratják gyermekeiket), részben az oktatásszervezés ad módot rá a tagozatos osztályok működésével.”⁶

Az intézmények presztízse közötti különbségek kitapinthatóak. A statisztikák egyértelműen mutatják az iskolák eredményessége közötti különbséget. (A Lakatos Menyhért Általános Iskolában az országos átlagnál magasabb arányban találkozunk hiányzás miatti évfolyamismétlőkkel, ennek okait nagyrészt ismertek, de a problémát orvosolni szükséges. A diákok az országos átlagot meghaladó arányban folytatják tanulmányaikat szak iskolában. A kompetencia mérés adatai szerint az országosnál lényegesen gyengébb az ebben az iskolában tanuló diákok teljesítménye, az iskolán kívüli segítő programokban csak a gyerekek 7 %-a vesz részt.)” (Józsefváros Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiójának felülvizsgálata 2009.).

Az egyik krízisterület leszakadásának megállítását célozta 2005-2008 között Magdolna Negyed Program I. integrált szociális városrehabilitációs program, majd 2008-2011 között Magdolna Negyed Program II., utóbbi 1,733 milliárd forint európai uniós támogatásból valósult meg.

7. Gyermekvédelem, gyermekjólét

A Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2009-es felülvizsgálatának megállapításai szerint a hátrányos helyzetű gyermekek aránya 37-38%, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya 14-15% (a pontatlanság a különböző adatok eltéréseiből

⁶ Forrás: Bíró Aletta és Némédi Györgyné: „Józsefvárosi Köznevelési Esélyegyenlőségi Programja a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek oktatási sikeressége érdekében” (2008., kézirat). Ez a tanulmány így fogalmaz az esélyegyenlőségről: „Az esélyegyenlőség megvalósításának alapfeltétele a diszkriminációmentesség, szegregációmentesség és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek oktatási és társadalmi integrációjának biztosítása és előmozdítása, különös tekintettel az esélyteremtésre.”

adódik) a kerületben. A sajátos nevelési igényű és részképesség-zavaros gyermekek aránya 7%, ami megegyezik az országos átlaggal (a hátrányos helyzetű gyerekek arányát városrészenként a következő táblázat mutatja be). A Konceptió egyebek között megállapítja, hogy - a meglévő területi szegregációval együtt - problémagócponot jelent a legrosszabb sorú józsefvárosi gyermekek helyzete.

Hátrányos helyzetű gyerekek számának megoszlása

Városrész megnevezése	Lakónépesség száma	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva
Palota-negyed	13318	1,6%
Népszínház-negyed	7748	4,0%
Csarnok-negyed	11016	7,3%
Józsefváros központ	10297	5,8%
Magdolna-negyed	12068	14,0%
Orczy-negyed	8690	12,5%
Szigony-negyed	9793	5,5%
Tisztviselő telep	2649	1,0%
Ganz-negyed	1874	6,0%
Kerepesi-negyed	1052	1,2%
Százados úti negyed	3282	2,6%
Józsefváros összesen	81787	6,5%

Az „Átfogó értékelés Budapest Főváros Józsefvárosi Önkormányzat 2010. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról” című dokumentum⁷ megállapításai szerint a Józsefvárosi Családsegítő Szolgálatban 2010-ben megjelent ügyfelek csupán 18%-a volt aktív kereső, viszont 46%-uk álláskereső volt. A szolgáltatást igénybe vevők 63%-a anyagi eredetű segítségnyújtásért fordult a szolgálatához.

⁷ A fejezet további része az Átfogó értékelés Budapest Főváros Józsefvárosi Önkormányzat 2010. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról, 2011.05.03. című tanulmányt használja. Képviselő-testületi előterjesztés a 2011.05.19-i ülésre.

Külön problémás csoportot jelentenek a bizonytalan lakhatással rendelkező családok. Közéjük tartoznak a jogcím nélküli bérlők, a bejelentett lakcímmel nem rendelkező szívésségi lakáshasználók, rokonokhoz felköltözők, illetve az önkényes lakásfoglalók. E kategóriák helyzete persze igen eltérő. A bejelentett lakcímmel nem rendelkező kliensek a szociális ellátásokból nem részesülhetnek, amely igen érzékenyen érinti a gyermekes családokat. A 146/1993. (X.26.) Korm. rendelet biztosítja a közterületre való bejelentkezést, azért, hogy bizonyos támogatásokban, ellátásokban ők is részesülhessenek.

Minőségében más problémát jelentenek az önkényes lakásfoglalók, ezeknek a családoknak a száma igen jelentős a kerületben. Főként vidékről felköltözők, számottevő közöttük a gyermekes család, melyek időnként bekerülnek a szociális ellátórendszer látókörébe, de helyzetük nehezen követhető, mivel lakhelyüket gyakran változtatják. Ezek a családok általában alkalmi munkából élnek, a gyermekeik óvodába, iskolába nem, vagy csak időszakosan járnak, a legmarginalizálódottabb csoporthoz tartoznak.

Nagyon gyakori probléma az önkényes lakásfoglalók kilakoltatásánál a gyermekek elhelyezésének kérdése.

Az önkényes családok felé a legkisebb a tolerancia az önkormányzat és lakosság részéről egyaránt, elsősorban egyes családok szélsőségesen deviáns viselkedése miatt, mely erős kihatással van egy-egy szűkebb terület életminőségére.

A kerületben különösen kedvezőtlen azoknak a gyermekes családoknak az aránya, ahol az aktív korú felnőttek tartósan munkanélküliek, alacsony iskolázottságúak. Ezeknél a családoknál hatékony beavatkozás hiányában a kedvezőtlen társadalmi helyzet a gyermekeknél újratermelődik.

A kerületben élők egészségi állapota az átlagosnál jelentősen rosszabb, ami részben a korösszetétellel (előregedés), részben a rossz szociális helyzettel van összefüggésben.

Általánosan is jellemző, hogy a lakosság körében a mentális és pszichiátriai betegek aránya jóval magasabb az átlagnál.

Az itt élők rossz anyagi helyzetét tükrözi az is, hogy a családsegítőhöz forduló klienseink mintegy felének nem elegendő a havi jövedelme kiadásaik fedezésére, illetve hónap végén nehézségeik vannak.

A lakásfenntartással kapcsolatos hátralékok problémája a háztartások nagy részének komoly gondot okoz.

Általánosan is jellemző, hogy a lakosság körében a pszichiátriai betegek aránya jóval magasabb az átlagnál.

2010-ben 3214 gyermek részesült rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. A juttatásban részesült gyermekek száma az előző évhez képest emelkedett, amely évek óta tartó tendencia. 2010-ben 1890 új igény volt a támogatásra. Rendkívüli gyermekvédelmi kedvezménykapcsán 1939 határozat született, összesen 33 millió forint értékben.

A Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat 2010. évben összesen 1001 gyermek és fiatalok számára nyújtott segítséget, amely 647 családot jelentett.

A Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat által nyújtott szolgáltatások száma 2010-ben

Gondozás típusa	Gyermek/fiatal	család
alapellátás keretében	205	128
védelembe vétellel	127	76
átmeneti nevelés	628	409
tartós nevelés	27	22
utógondozás	14	12
összesen	1001	647

Forrás: Átfogó értékelés Budapest Főváros Józsefvárosi Önkormányzat 2010. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról, 2011.05.03.

A fenti számokból egyértelműen látszik, hogy az átmeneti nevelésbe került fiatalok igen kis százaléka kerül vissza vérszerinti családjába, mely arra utal, hogy a bekerülési problémák nagy része olyan (hajléktalanság, szülői alkalmatlanság, súlyos anyagi problémák), amely a szociális munka eszközeivel nem orvosolhatóak. A 127 védelembe vett gyermeknél az esetek 60%-ban egy évnél hosszabb ideje fennálló védelembe vételről van szó, miután a családok életében nem történt előremozdulás. Ugyan ez mondható el az alapellátásban gondozott családokról is, hogy általában az alapellátásos gondozás hosszú évekig tart, így Szolgálatunknak nem nagyon van lehetősége eseteket lezárni, ugyanakkor évről évre egyre több új eset indul.

1645 esetben érkezett konkrét problémáról jelzés a jelzőrendszer tagjaitól Szolgálatunkhoz, melyben intézkedésünket kérték. A legtöbb problémát az oktatási intézmények jelezték, 543 esetben, általában iskolai hiányzásokat, a fiatalok durva, agresszív megnyilvánulásait, illetve a szülők elhanyagoló magatartását. 487 esetben kereste meg Szolgálatunkat a jegyzői Gyámhatóság, Gyámhivatal, általában környezettanulmány készítése céljából, valamint a hozzájuk érkezett jelzések kivizsgálásának okán. Egyéb más szociális intézmények 187 esetben, átmeneti gondozást biztosítók 133 esetben kérték az együttműködésünket, illetve információadásunkat egy -egy család esetében. Kimagaslóan magas volt a 2010. évben a Rendőrségek által kért intézkedések száma, mely legtöbbször védelembé vétel kezdeményezésére irányult a fiatalok bűnelkövetései miatt, mint egy 80 esetben. Védőnőktől, kórházak szociális munkásaitól 72 esetben kaptunk intézkedésre vonatkozó levelet, az esetek nagy részében súlyos elhanyagolás, illetve kábítószer használat miatt a gyermek nevelésére alkalmatlanná vált szülőkről.

Sajnálatos módon a kerületben igen komoly problémát jelent a fiatalok bűnelkövető magatartása. A 2010. évben gyermekkorú 10 esetben, fiataalkorú, pedig 57 esetben követett valamilyen szabálysértést, míg a bűnelkövető gyermekkel 10 esetben, fiataalkorúval 33 esetben került Szolgálatunk kapcsolatba. Összesen 110 fiatal és gyermekkorú került az Intézmény látókörébe valamilyen szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetése miatt. Ez az ellátottak 10%-a.

A kerületben óriási problémát jelent a családok lakhatásának hiánya, illetve a nem megfelelő lakhatási körülményeik. Vizes, dohos, zsúfolt, sötét, penészes, rovaroktól hemzsező lakásokban él a klienseink nagy része. A lakhatás hiánya miatt családok átmentti otthonában összesen 19 családot helyeztünk el, összesen 42 gyermekkel. Gyermek Átmeneti Otthonába 38 gyereket küldtünk, ebből 10 főt védelembé vétel mellett.

A Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat Gyermek Átmeneti Otthona által működtetett krízislakásokra a 2010. év során is nagy igény volt a Szolgálat ügyfelei részéről. Az ingatlanhasználat és a beköltözés feltételei a korábbi évekhez hasonló volt, változás nem történt. A krízislakást igénybevevő családoknak előtakarékoságot kellett fizetniük, a lakások közüzemi díjait és fenntartási költségeit továbbra is a Gyermekjóléti Szolgálat fedezte.

A Gyermek Átmeneti Otthonában tavaly összesen 36 gyermek 3676 gondozási napot töltött, ami átlagosan 11 gyermek gondozását jelentette. A 2010. évben sokkal

nagyobb arányban kerültek be lakhatási problémával küzdő családok gyermekei, mint korábban, ennek fő oka, hogy a kerületi lakosság körében is észlelt egyre nagyobb mértékű szegénység, szociális válsághelyzet figyelhető meg. A tavalyi évben a szegény családok gyermekei sokkal több esetben voltak fertőzöttek tetűvel és poloskával, ami az intézménynek is egyre nagyobb anyagi terhet jelentett.

Az önkormányzat Képviselő-testülete 2011.05.01. napjától átalakítással létrehozta a Józsefvárosi Családsegítő és Gyermejjóléti Központ költségvetési szervet. A gyermejjóléti központ létrehozása szakmailag nagyon komoly előrelépés, a megnövekedett kapcsolattartási ügyek, az utcán csellengő és kábítószerrel visszaélő fiatalok felderítése, a kórházban elhagyott, és bántalmazott gyermekek problémáinak megoldása terén.

A fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények közül a legjellemzőbb a különféle kereskedelmi láncok, üzletek sérelmére elkövetett bolti lopások. Ezek közül is a luxus márkákat forgalmazó üzletekben megvalósított cselekmények a leggyakoribbak, melyek a kerület területén főként az Aréna Pláza, valamint a Corvin bevásárlóközpont megnyitásával jelentek meg. Az elkövetés motivációja többnyire nehezen állapítható meg, többnyire saját célra, illetőleg használatra történő lopás, de nem zárható ki, hogy a termékek áron aluli értékesítésével „könnyen” szerezhető zsebpénzt szereznek kiegészítésképpen.

A VIII. kerület területén továbbra is jelen van a fiatalkorúak által útonállásszerűen elkövetett rablás, illetve kifosztás bűncselekmény elkövetése, melynek áldozatai a náluk fiatalabb gyermekkorúak, vagy az idősebb nyugdíjas korosztály, illetve a hajléktalanok.

A gyermekkorúak áldozattá válásának az oka, hogy már egész kicsi korban rendelkeznek mobiltelefonnal, Mp3 illetve , Mp4 lejátszóval, az alsó tagozatos gyermekek is gyakran szülői kíséret nélkül közlekednek a lakóhelyük és az iskola között. A sérelmükre elkövetett bűncselekmények során az elkövető többnyire verbális fenyegetést alkalmaz, mely a sértett kora miatt elegendő sokszor ahhoz, hogy az áldozat megtörjön és ez által el tudják tulajdonítani tőlük az értékeiket. Súlyosabb esetben, ha a szóbeli közlések nem elég hatékonyak vagy a sértett és az elkövető között nincs olyan jelentős korkülönbség, akkor az elkövetési módszer megváltozik. Gyakran a kés a fenyegető eszközzé válik és a gyors testi fenyegetés is bekövetkezhet.

A fiatalok az idősebb korosztály sérelmére elkövetett bűncselekményei két csoportra oszthatók. A nők sérelmére elkövetett nyaklanc, illetve a táskakitépések alkalmazása a sértett tehetetlensége okán. A fiatal gyakran jobb fizikai erőnléttel rendelkezik, gyorsan jobban futó, mint az áldozat. A bűncselekmények szezonálisan is csoportosíthatók, nyáron az ékszer a szabadabb öltözködés miatt, téle pedig marad a táskák.

A hajléktalanok sérelmére elkövetett rablás illetve kifosztás bűncselekménye jellemző, mert a hajléktalan gyakran tudatmódosult állapotban van az alkoholtól, illetve velük szemben a társadalom közönyös.

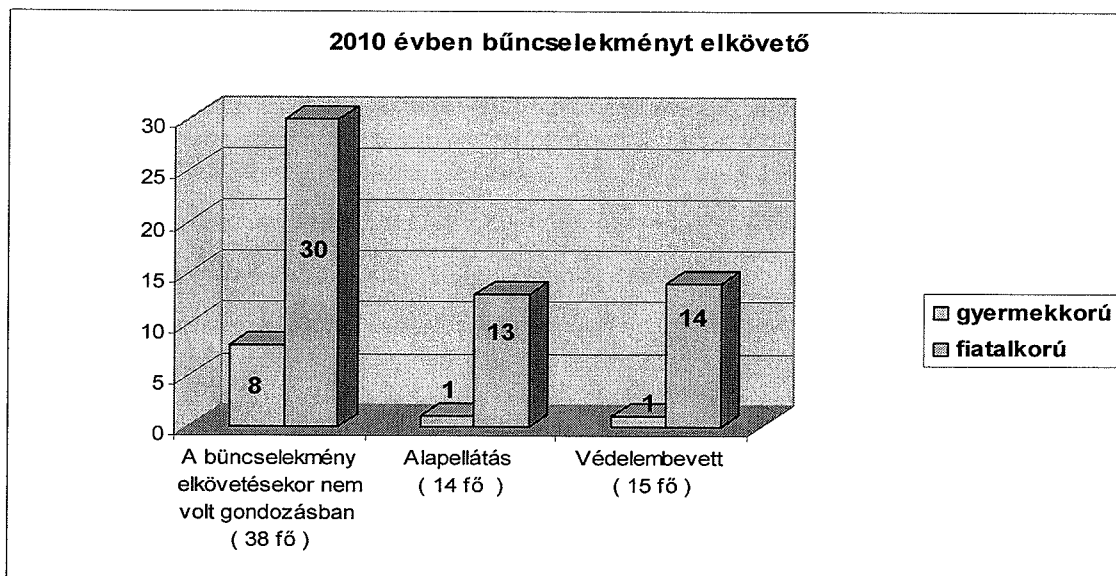
A közrend elleni bűncselekmények közül ki kell emelni a kerületben történő, ifjabb gyanúsítottak által elkövetett garázdaságot. Ezen bűncselekmények elkövetésében nagy szerepet játszik az alkohol által befolyásolt állapot - ittasság -- , az éjszakai szórakozás miatt csoportosult fiatalok, a rossz kortárs csoport háttérét felhasználva, előttük „ felvágva” , „ jó bulinak tartva „ garázdálkodnak a kiskorúak. Általában a szórakozóhelyre illetve onnan hazafelé tartva követik el a garázdaságot.

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények számának visszaszorítása komplex problémát jelent a kerületben. A fiatalok elkövetők szinte kizárólag csak a fogyasztói magatartást valósítják meg melynek oka a szórakozáshoz köthető, a bűnelkövetők többsége alkalmi fogyasztó. Ritkábban fordul elő, hogy kábítószerfüggő fiatalok ellen folytat eljárást a rendőrség ezekben az esetekben, a háttérben már inkább családi problémák állnak, melynek oka a rossz lecsúszott életkörülmények között élő család elhanyagoló életmódja, konfliktusos helyzetek megoldásának képtelensége, kommunikációs nehézségek, gyász, veszteség, már meglévő addikciók a családban.

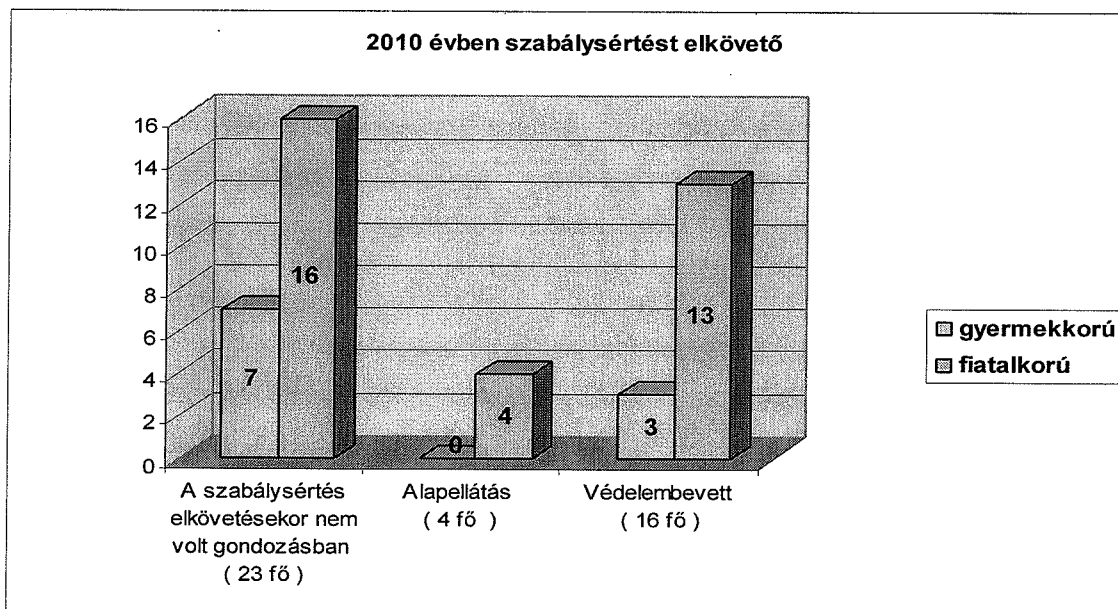
A kábítószer fogyasztásban függőségből adódik az újabb probléma. Ahhoz, hogy az illegális drogot meg tudják vásárolni az elkövetők, bűncselekmények során szerzik meg a pénzt, ezek az úgynevezett járulékos bűncselekmények. Többnyire kisebb értékre elkövetett, egyszerű megítélésű lopások, melyek a visszaélés kábítószerrel bűncselekménnyel együtt jelentősen sértik, veszélyeztetik a közrendet az állampolgárok nyugalma.

A Gyermekjóléti Szolgálat, illetve a Gyermekvédelmi Iroda felé minden esetben érkezik a jelzés ahol a bűncselekmények elkövetője fiatalok, gyermekkorú. Ez a

2010. évi folyamán 210 fiatal, gyermekkorú esetében történt meg, ennek során az érintettel szembeni büntetőeljárásról tájékoztatja a rendőrség az érintett szerveket.

A rendőrségi jelzést követően a gyermekjóléti szolgálat megkeresésének eredményképpen, alapellátásban gondozott gyermek 14 fő maradt, 15 fő gyermeket kellett védelembe venni. A bűncselekmény elkövetésekor egy gyermek sem volt gondozott még alapellátásban sem.

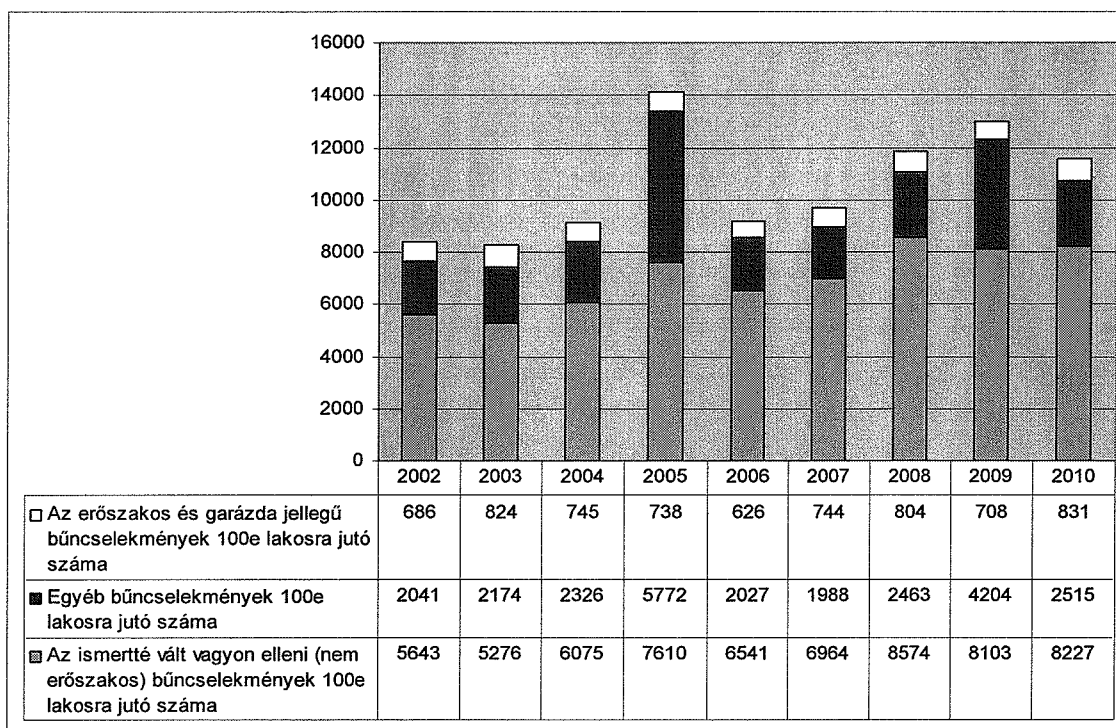
A jelzett szabálysértést elkövető gyermekkorú és fiatalkorúak esetében alapellátásban volt szükséges gondozni 4 főt, 16 esetben pedig védelembe vettük őket. Nem volt gondozásban a jelzett kiskorúak közül 23 fő.

8. A közbiztonság helyzetének alakulása Józsefvárosban

Józsefváros közbiztonsági helyzetéről mindenekelőtt az ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó számának alakulása alapján alkothatunk képet. Ezek az adatok az Egységes Nyomozó hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS, korábban ERÜBS) adatállományából származnak, amely állományba az adott évben lezárt nyomozások alapján bűncselekménynek minősített jogsértések (ismertté vált bűncselekmények) kerülnek rögzítésre. Elöljáróban meg kell jegyeznünk, hogy az ENYÜBS-ERÜBS adatai nem tartalmazzák a latenciában maradó bűncselekményeket, és időben késnek az elkövetés időpontjához képest, mivel a számbavétel a nyomozati eljárás befejezéséhez kötődik.

Az elmúlt kilenc év adatai alapján Józsefváros fővároson belüli helyzetével kapcsolatban az alábbi megállapításokat tehetjük:

Az erőszakos és garázda jellegű, a vagyon elleni (nem erőszakos) bűncselekmények és az egyéb bűncselekmények százezer lakosra jutó számának alakulása Józsefvárosban 2002-2010 között

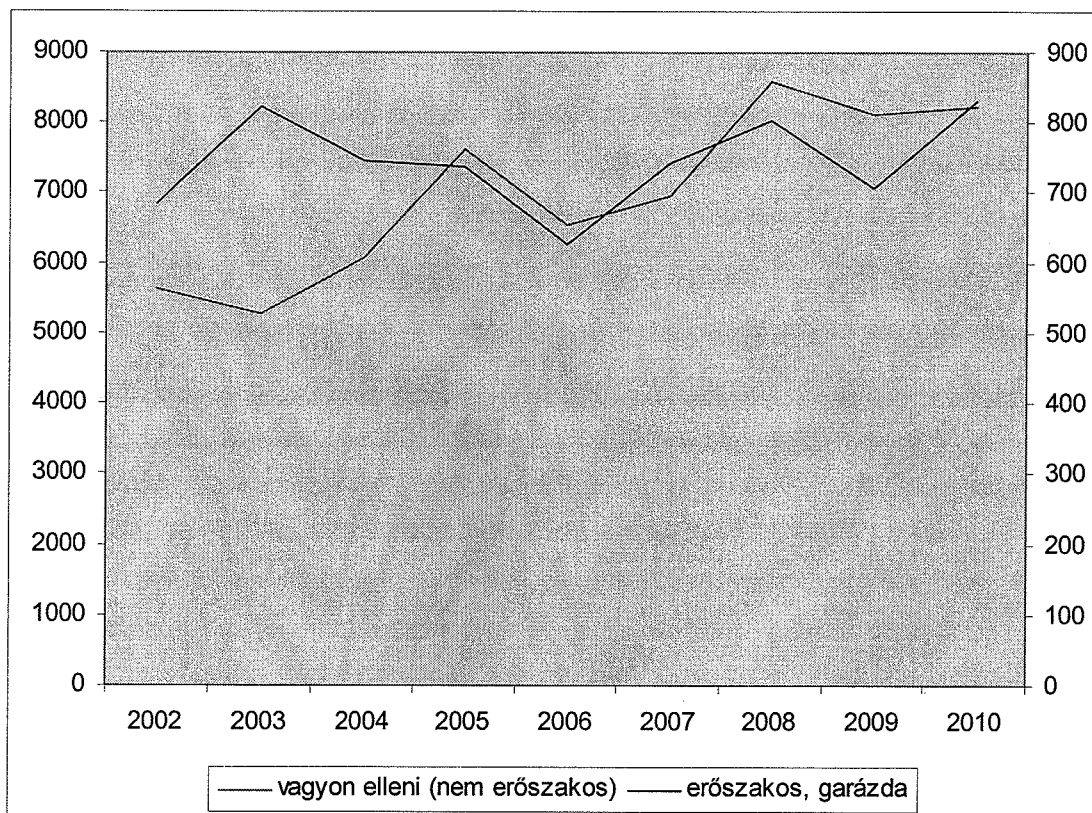

Forrás: ENYÜBS-ERÜBS, <http://crimestat.b-m.hu>

A 2002-2010 közötti statisztikákban Józsefváros minden évben a „magas” cselekményszámú kerületek között szerepelt. Ez azt jelenti, hogy a százezer lakosra

jutó cselekményszám alapján Budapest VIII. kerülete minden évben a kerületek felső harmadába tartozott. A magas cselekményszámú besorolás ellenére a kerület egyik évben sem volt a negatív rangsor első helyén.⁸

Az erőszakos és garázda jellegű, az ismertté vált vagyon elleni (nem erőszakos) bűncselekmények százezer lakosra jutó száma Józsefvárosban 2002-2008 között*

**Az ábrán két eltérő skálabeosztású ordináta (y tengely) szerepel. A jobb oldali az erőszakos cselekmények arányszámát jelzi 100 ezer lakosra, amelynek beosztása 1/10-e a baloldalon jelzett vagyon elleni cselekmények arányszámát jelző skálabeosztásnak.*

Forrás: ENYÜBS-ERÜBS, <http://crimestat.b-m.hu>

Ha az összes ismertté vált bűncselekmény közül csak az erőszakos és garázda jellegű cselekmények százezer lakosra jutó számát vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy

⁸ Az alacsony, közepes és magas kategóriákba sorolás ún. tercilisek alapján történt. A kerületeknek az a harmada kapott „alacsony” minősítést, amelyekben a legkevesebb, és az a harmada kapott „magas” minősítést, amelyekben a legtöbb bűncselekmény történt. A besorolást korábban a Belügyminisztériumhoz, majd az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumhoz, jelenleg ismét a Belügyminisztériumhoz tartozó statisztikai részleg végezte, illetve végzi.

Józsefvárosban a 2002-2003 évek közel azonos cselekményszámához képest 2004-ben növekedett a cselekmények arányszáma, 2005 évben kiugróan magas értéket ért el, majd 2006-ban visszaesett a 2004. évi szintre. Ezt követően 2007-2009 között rendre növekedett, majd 2010-ben csökkent az ismertté vált bűncselekmények száma.

Józsefváros két év kivételével 2003 óta minden évben a kerületi rangsor második helyén áll (2007-ben és 2010-ben a harmadik helyen volt). Azaz a kerületben elkövetett erőszakos bűncselekmények aránya fővárosi viszonylatban is nagyon magas.

Az ismertté vált (nem erőszakos) vagyon elleni bűncselekmények százezer lakosra jutó számát 2002 és 2010 között tekintve, a kerület csak 2003-ban nem került be a „magas” cselekményszámú felső tercilisbe⁹. A vagyon ellen elkövetett bűncselekmények kerületi rangsorában 2005 óta a második-negyedik helyet tölti be Józsefváros, 2010-ben a negyedik helyet foglalta el. 2005 óta figyelhető meg az a tendencia, hogy az erőszakos cselekmények aránya a vagyon elleni cselekmények számának körülbelül egy tizede Józsefvárosban.

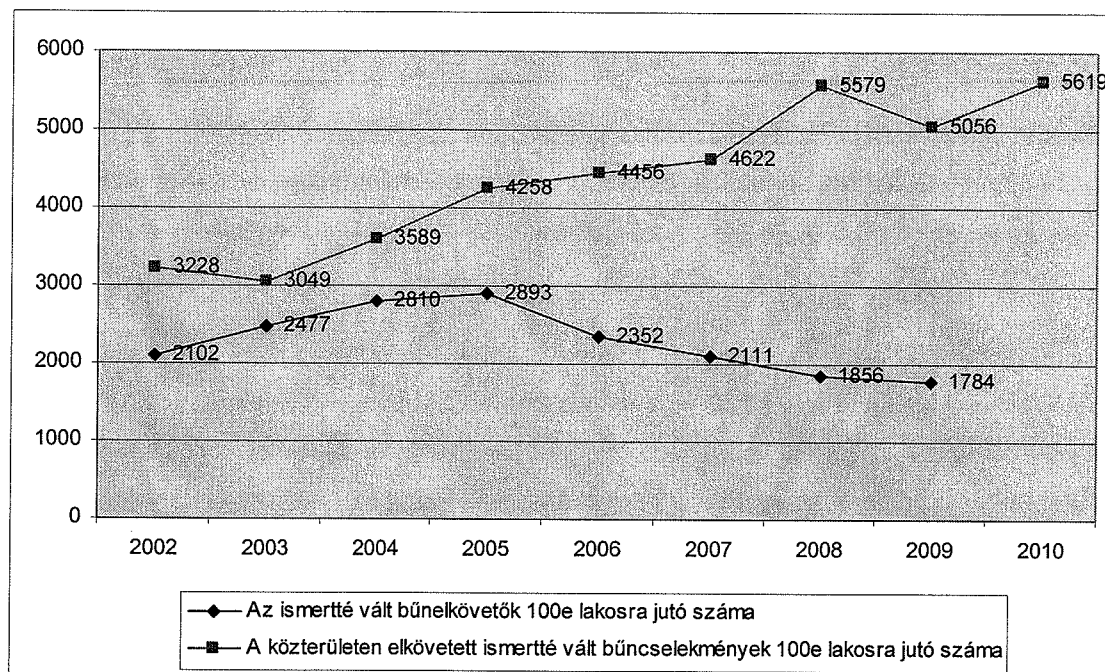
A közterületen elkövetett ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma 2003 óta szinte folyamatosan nő a kerületben. Az ismertté vált bűnelkövetők százezer lakosra jutó száma 2002 és 2007 között minden évben Józsefvárosban volt a legmagasabb Budapesten, 2008-2009-ben azonban Kispest (XIX. kerület) „megelőzte” a kerületet¹⁰.

Tegyük hozzá, hogy ez az arányszám 2005 óta folyamatosan csökken a kerületben. Az elkövetők lakóhelye alapján rögzített, kiemelkedően magas kerületi statisztikai adatok értelmezésekor figyelembe kell venni a kerületbe bejelentett hajléktalanok magas számát, a kőbányai piac rendszeres, időnként kiemelt ellenőrzését, a rendőri munka eredményességét is, amelyek befolyásolják az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők számát. E kérdésben nehéz tisztán látni, ezért tényként most csak azt kezelhetjük, hogy a kerület nyilvánvalóan sok bűnelkövetőnek nyújt állandó vagy ideiglenes lakóhelyet.

⁹ Ekkor 33 bűncselekménnyel kevesebb történt a kerületben, mint a felső harmad alsó határa.

¹⁰ 2010-re nem rendelkezünk adattal, tekintettel arra, hogy a Belügyminisztérium Statisztikai és Koordinációs Osztálya a budapesti adatokat kerületi bontásban nem tette közzé honlapján (<http://crimestat.b-m.hu>).

Az ismertté vált bűnelkövetők és a közterületen elkövetett ismertté vált bűncselekmények százezer lakosra jutó száma 2002-2010 között*

* Az ismertté vált elkövetők számáról 2010-ben nincs adat. Forrás: ENYÜBS-ERÜBS, <http://crimestat.b-m.hu>

A rendelkezésre álló adatok szerint a Magdolna-negyedben elsősorban a vagyon elleni bűncselekmények, ezen belül is a lopás a jellemző (egyes kiemelt bűncselekmények miatt elrendelt ügyek száma szerint a vagyon elleni nyomozáselrendelésekből 188 lopás a Magdolna-negyedben, 2009-ben). Azonban igen jelentős az erőszakos bűncselekmények száma is (rablás, súlyos testi sértés és garázdaság együtt 155 nyomozáselrendelés 2009-ben a Magdolnában), és a 2009. év második felében jelentősen növekedett a kábítószerrel való visszaélés bűncselekménye miatt ügyek száma is (39 nyomozáselrendelés 2009-ben a Magdolnában). A kerület más részeivel történő összehasonlítás arra utal, hogy a városrészben magasabb az erőszakos cselekmények aránya (2006. I. félév adatai alapján), s úgy tűnik, hogy az erőszakos cselekményszám növekedett 2006 első félévéhez képest. A közbiztonsági adatok és a mindennapi tapasztalatok alapján a bűnmegelőzés eszközeinek alkalmazása elengedhetetlen a városrész közbiztonsági helyzetének fenntartása, javítása és a városrehabilitációs program eredményes folytatása érdekében.

2007 szeptemberében elkészült a Magdolna-negyed közbiztonsági helyzetének elemzése és az ezen alapuló stratégia, azonban ez utóbbi dokumentum nem került

elfogadásra. Eddig csak a Magdolna negyedre történt részletes helyzetfelmérés és készült stratégia, a kerület egészére nem.

9. A helyzet összefoglalása

A kerületben a hátrányos helyzetű gyermekek aránya 37-38 %, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya 14-15 %. A sajátos nevelési igényű és részképesség-zavaros gyermekek aránya 7%, ami megegyezik az országos átlaggal. (Forrás: Közoktatási Esélyegyenlőségi Program)

A Józsefvárosi Gyermejjóléti Szolgálat Gyermekek Átmeneti Otthona munkatársai és más helyi szakemberek tájékoztatása szerint a célcsoport szociális hátterének általános jellemzői az alábbiak:

- ▲ korai párválasztás és gyermekvállalás
- ▲ sok gyermek
- ▲ a családi szerepek hiánya
- ▲ alacsony iskolai végzettség
- ▲ alacsony jövedelem (jellemzően támogatásokból, segélyekből élnek)
- ▲ magas lakbér- és közüzemi díjhátralék
- ▲ általános- és alapvető készségek hiánya a mindennapi problémák, feladatok megoldásához
- ▲ Gyakori pszichés presszionáltság és annak következményei, egészségtelen életmód és táplálkozás, egészségtelen környezet
- ▲ Alacsony önbecsülés, kommunikációs defektusok, agresszió, céltalanság
- ▲ rossz háztartásvezetési- és gazdálkodási stratégiák, életvezetési problémák, a szabadidős tevékenységek ignoráltak.

A célcsoportba tartozó fiatal felnőttek többsége korábban a gyermekjóléti szolgálat kliense volt - sokakat közülük védelembe is vettek. Ennek okai a fizikai- és szellemi környezeti elhanyagoltság, családon belüli erőszak, iskolakerülés, stb..

A 2010. októberében befejeződött lakossági közvéleménykutatás adatai1 segítségével megvizsgáltuk a pályázat két megvalósítási helyszínét, az Orczy-parkot és a Mátyás téri Kesztyűgyár Közösségi Házat körülvéő városrészekben (Orczy- és

Magdolna-negyed) élő célcsoport életkörülményeit. A tervezett programok elsődleges célcsoportját alkotó, 12-29 éves gyerekek és fiatalok családjainak legfontosabb jellemzői az alábbiak:

1. A Magdolna-negyedben a háztartások 34%-ban él 12-29 év közötti gyermek, illetve fiatal, ez az arány az Orczy-negyedben magasabb, 39%. A célcsoporton belül két korosztályt (12-18, ill. 19-29 évesek) vizsgálva, a két városrész között az a különbség, hogy a Magdolna-negyedben magasabb a 12-18 év közötti gyerekek aránya (Magdolna 40%, Orczy 28%), míg az Orczy-negyedben valamivel nagyobb 19-29 éves fiatalok aránya (Orczy 82%, Magdolna 76%, Függelék 1. táblázat).

2. Iskolai végzettség. A célcsoportba tartozó fiatalok családjában a háztartásfők legmagasabb iskolai végzettsége nagyon alacsony szintű. A megkérdezett családfők (vagy házas-, élettársaik) több mint harmada legfeljebb nyolc általánost végzett (36%), negyede szakmunkásképzőt (24%), további harmada középiskolát (32%) és csupán 8% fejezett be valamilyen felsőfokú képzést. A képzettségre vonatkozó arányok a célcsoport fiataljait nem tartalmazó háztartások esetében is hasonlóak.

3. Gazdasági aktivitás. Az alacsony iskolai végzettségi szint ellenére a célcsoport háztartásfői, illetve házas-, élettársaik többsége (63%) valamilyen formában gazdaságilag aktív (Függelék 2. táblázat). A fiatalokkal együtt élő családfők közel felének (45%) teljes munkaidős bejelentett munkája van. A célcsoport családjai számára (is) jelentős erőfeszítést jelent, hogy képesek legyenek bejutni, illetve megmaradni a munkaerőpiacon a gazdasági válság körülményei között is, hiszen e válság is mindenekelőtt a kevésbé képzetteket érinti.

3. Lakáshelyzet. A célcsoport lakásainak átlagos alapterülete 51 nm, de a lakások 26%-a egyszobás lakás. A lakások 8%-ban nincs WC és 4%-ban nincs sem fürdőszoba, sem zuhanyfülke. A 12-29 éves gyerekeket és fiatalokat tartalmazó háztartások 40%-a önkormányzati tulajdonú lakásban lakik. A célcsoport háztartásait súlyosan érinti az anyagi okok miatt kialakult díjhátralék probléma. A háztartásfők saját bevallása szerint 41%-nak volt vagy van rezsitartozása, míg a célcsoportot nem tartalmazó háztartásoknak csupán 26% érintett a probléma kapcsán.

A kerületi munkanélküliség adataiból, a több negyedre - Magdolna, Orczy, Csarnok negyedek - jellemző alacsony aktivitási szintből adódik egy igen fontos megállapítás, hogy a gazdasági aktivitás emelése, a munka világába történő integráció speciális segítségnyújtás nélkül nem oldható meg.

Ehhez kell társítani azután a kiemelt foglalkoztatási programokat is, amelyek ugyan tartós megoldást nem nyújtanak - „köz” foglalkoztatási programok: közcélú, közhasznú, közérdekű és egyéb közmunkák -, de szolgálják a munkakészségek fenntartását, és egyúttal a helyi (társadalmi) szolidaritást is.